

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Управління освіти і науки Сумської міської ради
КОМУНАЛЬНА УСТАНОВА
СУМСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ № 15
ІМЕНІ ДМИТРА ТУРБІНА
40009, м. Суми, вул. Пушкіна, 56
Тел. (0542) 61-11-14

**Матеріали учасника
обласного освітнього проекту
«Рідна Сумщина» за напрямом
«Історія виникнення банківської справи
на Сумщині» (ІІІ вікова категорія)
«Літопис банківської справи на
Сумщині».**

Підготував Лютий Владислав,

учень 10 – Б класу

Керівник: Швачко Віта Володимирівна

Зміст

1. Вступ.....	3
2. Виникнення банківської системи на Сумщині.....	6
3. Висновки.....	16
4. Використані література.....	17
5. Додатки.....	18

Вступ

Сумщина має багату історико – економічну спадщину, однак не всім аспектам її розвитку приділялось достатньої уваги. Чимало напрямків вітчизняної економічної історії ще потребують ретельного вивчення та аналізу. Це стосується й історії розвитку банківської сфери, що є органічною складовою цілісної економічної системи.

Дане дослідження еволюції банківської системи є спробою висвітлити одну з найважливіших граней економічної історії, вивчення якої має велике пізнавальне, виховне і прикладне значення. Грунтовне вивчення та аналіз історико – економічних процесів зародження й діяльності банківської системи Сумщини, труднощів та прорахунків минулого є підґрунтям розв'язання проблеми сучасного ефективного функціонування цієї ланки національного господарства. Цим обумовлюється актуальність і теоретична вагомість обраної теми.

Метою роботи є розкриття на основі системного наукового історико – економічного аналізу історичного процесу формування та особливостей функціонування і розвитку банківської системи Сумщини в XIX – XX ст., визначення її ролі у розвитку українського господарства пореформеного періоду.

Початок своєї історії міські банки завдячують "Жалованной грамоте городам", виданій Катериною II в 1785 році. Стаття 153 цього документу повідомляла, що "изостающихся от городского рас хода денег дозволяется городам завести банки на общин государственных установлениях, или же в заведённые публичные банки деньги свои отдавать для приращения" .

Перше "Положение" про міські громадські банки з'явилося в 1857р. В 1862 р. Державна Рада видала нове "Положение", яке потім в 1866, 1870 і 1879 роках змінювалося і доповнювалося. Нарешті, в 1883 р. вийшло остаточне "Положение", яке стало основним документом, що визначав порядок утворення, ліквідації та напрямки діяльності міських громадських банків.

Такі банки створювалися при міських Думах або при інших недержавних установах і були підконтрольні міській громаді, перед якою регулярно звітувалися про свою діяльність. Основний капітал банків складався з пожертвувань приватних осіб і міських громад. На час заснування банку він не міг бути меншим ніж 10 тис. крб. сріблом.

Керувало банком правління у складі директора та його помічників (товаришів), які обиралися міською громадою. Один з помічників директора завідував касою банку. При правлінні існувала канцелярія у складі бухгалтера та інших працівників, які утримувалися за рахунок прибутків банку. Штат канцелярії визначався правлінням і затверджувався міською громадою.

Дозвіл на відкриття міських громадських банків давав міністр фінансів за погодженістю з міністром внутрішніх справ. Банки здійснювали такі операції: приймання вкладів на суму не менше 50 крб.; облік векселів; видача позик під заставу землі на строк від 1 до 12 років і будівель в тих містах, де знаходиться банк, на строк 3 роки - дерев'яних і до 8 років — кам'яних (розмір позики не повинен був перевищувати 50 відсотків вартості закладу); видача позик під заставу товарів цінних речей і паперів; відкриття спеціальних поточних рахунків під державні і урядові гарантійні процентні папери; одержання платежів по векселях та інших строкових документах і процентних паперах-переказ грошей в регіони, де перебувають кореспонденти банку; купівля і продаж за свій рахунок і за дорученням процентних паперів дорогоцінних металів в монетах і зливках; застава і перезастава процентних паперів в інших кредитних установах; видача позик під заставу товарних квитанцій залізниць на прийнятий для перевезення хліб; відкриття спеціальних поточних рахунків, гарантованих свідоцтвами товарних складів про взяття ними хліба на зберігання; приймання вкладів на зберігання. Банки також мали право видавати позики місцевим міським громадам.

Розподіл прибутків здійснювався таким чином, що за рішенням правління від 10 до 20 відсотків їх направлялося на поповнення основного і запасного капіталу. Запасний капітал використовувався на покриття збитків банку від

операцій. Частина прибутків йшла на утримання банку, а ще частина - на міські потреби та на благодійні заходи, зокрема на влаштування і утримування лікарень, притулків, різних шкіл і "на предметыобщественногопризрения, воспитания и вспоможениянеимущим".

По "Положению" 1883 р. в діяльність міських громадських банків були внесені деякі зміни. Вони стали контролюватися урядом, який проводив ревізії. Обмежувався також розмір кредитів окремим особам. В касі банку готівки повинно бути не менше 10 відсотків від фінансових зобов'язань банку, а самі зобов'язання не повинні перевищувати, його власні капітали (основний і запасний) більше ніж в 5 разів .

В 1912 році, після кропіткої роботи та з ініціативи з'їзду представників міських банків, що був проведений в Харкові в 1900 році, було затверджене нове «Положение», що розширило можливості банків і, фактично, урівняло їх з іншими кредитними закладами.

Особливістю міських громадських банків була повна орієнтація на інтереси міста, міської громади в особі міської думи. При заснуванні банку використовувався, як правило, приватний капітал. Разом з тим пожертвувач коштів не був господарем банку. Згідно того ж «Положения» він мав лише дві привілеї, як то: присвоєння банку його імені і отримання титулу почесного директора, що давало право отримання звітів про положення банку. Тобто банк належав не меценату-благодійнику, а міській думі і був повністю підконтрольний останній. Дума вибирала на своєму засіданні правління банку, встановлювала відсоткові ставки по депозитах та кредитах, проводила щорічні перевірки банків та їх фінансових звітів. При цьому «Положение» 1912 року надавало певну самостійність правлінню банку в рамках дозволених операцій, право вибору пріоритетів в їх проведенні.

I. Виникнення банківської системи на Сумщині

Виникнення банківської системи на Сумщині припадає на середину XIX ст. В 1845 р. Роменська міська Дума звернулася до Полтавського губернського правління (Роменський повіт входив тоді до складу Полтавської губернії) з проханням дати дозвіл на відкриття в місті банку для кредитування ярмарок і торгових операцій. Основну суму і статутного фонду повинні були становити кошти Приказу громадської опіки. Голова міської управи Запорожченко Д. написав статут банку, який складався з п'яти розділів і 109 параграфів.

Такий банк в Ромнах був необхідний. Тут тоді проживало понад 5 тис. чоловік, з яких майже 650 чоловік займалися торгівлею. Щороку в Ромнах відбувалося кілька ярмарків, на які прибували купці з багатьох міст України, Росії і Білорусії. Найбільш відомим з них був Іллінський ярмарок, який тривав протягом 2-3 тижнів. Обсяг торгівлі на роменських ярмарках перевищував 10 млн.крб.

Але полтавський губернатор не дав роменчанам дозволу на відкриття банку. Причинами відмови були такі: гроші Приказу громадської опіки є пожертвуваннями і можуть використовуватися лише на благодійні цілі; "прошеніє" про відкриття банку було складено неправильно; статут банку, запропонований міською Думою, одержав зауваження міністра фінансів і повинен бути допрацьований. Губернатор порадив роменчанам заснувати громадський банк на кошти купців, міщан та прибутки міської Думи.

Однак в лютому 1862 р. з'явилося схвалене Олександром II "Положение о ГородскихОбщественных банках", яке визначало порядок їх організації, завдання, структуру і функції. Це створювало юридичну базу для становлення і розвитку банківської системи на місцях.

15 листопада 1862 р. Роменська міська Дума вчетверте зібрала купців, підприємців та інших ділових людей міста для обговорення питання створення банку. Приймається рішення ще раз звернутися до вищих інстанцій. Нарешті губернатор дав згоду. На початку 1863 р. було обрано правління майбутнього

банку. Головою правління (директором банку) став купець другої гільдії Зінченко П., його заступниками - губернський секретар Нестеренко С. і роменський купець Кислов М., кандидатами - колезький секретар Новроцький Г. і міщанин Труханов З. 23 квітня 1863 р. Полтавське губернське правління затвердило "выбранных по большинству избирательных баллов". 24 травня 1863 р. міністри фінансів і внутрішніх справ також дали згоду на відкриття Міського громадського банку в Ромнах.

Банк відкрився 17 червня 1865 р., тобто через 20 років після початку цієї справи. Голова правління Зінченко П. прийняв присягу: Присягу прийняли також Нестеренко С. і Труханов З.

Банк створювався фактично на пустому місці. Тому треба було терміново вирішити цілий ряд організаційних і господарських питань, а саме: підшукати і найняти приміщення, визначити штат канцелярії, закупити необхідні рахункові книги і бланки, замовити в Полтаві печатку для банку і т.д. Положенням про міські громадські банки розв'язання цих питань покладалося на міські Думи. У зв'язку з цим 2 липня 1865 р. правління банку звернулося до Роменської міської Думи з проханням видати в рахунок майбутніх прибутків банку 400 крб. сріблом. Правління просило видати названу суму Зінченку П. під розписку, щоб він придбав необхідні речі в Полтаві під час наступного Іллінського ярмарку. Про витрачені кошти директор повинен звітувати перед правлінням. В проханні зазначалося, що на оренду приміщення, опалення, освітлення, оплату сторожів потрібно 420 крб. на рік, на зарплату бухгалтеру - 400 крб., на зарплату 11 псарям, на канцелярські товари, конторські книги і бланки, на передплату біржових і місцевих губернських "Відомостей" - 320 крб. Всього - 1140 крб. Був доданий також список меблів та інших необхідних речей. Серед них - 2 ікони (для приймальної і канцелярії), портрет імператора в рамці і під склом, дзеркало, сундук для каси, сундук для дорогоцінних металів, замки до сундуків та ін. Всього - 38 назв.

Тоді ж на основі "Положення" про міські громадські банки був і складений статут банку. Основний капітал банку встановлювався в розмірі 40 тис. крб.,

резервний - 8 тис. крб. Банк мав право здійснювати такі операції: приймати вклади, обліковувати векселі, видавати кредити під заставу майна, процентних паперів та інших цінностей. З прибутків не менше 250 крб. відраховувалося до резервного фонду, решта коштів ділилася на 3 рівні частини і витрачалася на поповнення основного капіталу, на потреби міста, на утримання повітового училища та на різні благодійні заходи.

У 1866 р. Міський громадський банк був відкритий в Білопіллі. На час заснування його статутний капітал становив 15 тис. крб. Банк здійснював операції, передбачені для банків такого типу. Він мав також спеціальні поточні рахунки цінних паперів у Сумському Відділенні Азовсько-Донського і Орловського комерційних банків. У 1909 р. банк брав річних по позиках під нерухоме майно 7,5 %, під заклад цінних паперів - 8 %, коштовних предметів - 12 %, по обліку векселів до 3-х місяців - 8,5 %, більше 3-х місяців - 9 %. Директором банку був І. Пивоваров, бухгалтером - П. Кравченко.

1 лютого 1869 р. по клопотанню Сумської міської Думи Міський громадський банк був відкритий в Сумах. На час відкриття його основний капітал становив 24 тис. крб. Більша частина його - це були пожертвування сумчан Н.Д.Кондратьєва, Д. І.Суханова, М. М.Суханової і О. М. Медведєва. Директор банку і його заступники обиралися на засіданні міської Думи па 4 роки. З кінця XIX ст. по 1915 р. директорами банку були Н. Скубенко, І. Сазонов, Г. Кулішов. В різний час посаду заступника директора займали І. Реньян, В. Роше, П. Черняєв, Г. Кулішов, В. Костюков, В. Басов, Р. Садівничий, Л. Харченко, І. Суслов, П. Вертіков.

При правлінні банку існував так званий обліковий комітет, завданням його була оцінка майна, під заставу якого видавалися кредити. До облікового комітету входило 7 осіб, які обиралися Думою. Постановою Сумської міської Думи від 30 грудня 1898 р. строк служби членів облікового комітету встановлювався 1 рік. Членами комітету були купці В. Басов, В. Костюков, В. Власенко, міщани - Є. Середин, А. Немишов, М. Тарабун та інші.

В штат банку входили бухгалтер (відомі 2 прізвища - Ф. Овчинніков і С. Островерхов) і його помічники, повірений банку в судових справах, обслуговуючий персонал. Банк працював під контролем міської Думи. Директор щорічно звітував на засіданні Думи про наслідки своєї діяльності. Крім того, Дума таємним голосуванням обирала ревізійну комісію і влаштовувала перевірки.

Справи банку йшли добре. На початку ХХ ст. його основний капітал становив 260 тис. крб., резервний - майже 77 тис. крб. Кошти резервного капіталу зберігалися в 4-процентних паперах Державної ренти, акціях товариства Курсько-Київської залізниці і заставних листах Державного Дворянського земельного банку. Зростали прибутки банку. Прибутки банку дозволяли йому відпускати кошти на благодійні справи. З першого року свого існування банк перераховував щорічно по 250 крб. Благодійному Товариству і на допомогу бідним жителям м Сум.

14 жовтня 1866 р. відкрився Кролевецький міський громадський банк. Директором його став Тюрін, заступниками - Левченко і Коган. 12 вересня 1878 р. міська Дума провела нові вибори правління банку. Директором вибрали купця І. Є. Риндіна, заступниками - купців П. С. Оболонського і М.А. Лисенка. Банк приймав вклади різних категорій: довічні - під 5,5 проц. річних, безстрокові (на вимогу) - 2,5 проц., строкові: а) від 1 до 3 років під 3 проц. річних, б) від 3 до 7 років - 4 проц., в) від 8 до 10 років - 5 проц., г) понад 10 років - під 6 проц. річних. Кролевецький міський банк виконував операції: обліковував векселі, приймав вклади різних типів, на різні строки і під різні проценти, видавав позики, переказував гроші та ін.

1 вересня 1904 р. Міський громадський банк відкрився в Конотопі. Його основний капітал становив 15 тис. крб. Це були внески жителів міста і кошти місцевого земства. У 1910 р. директором банку був І. Горовий, заступниками директора - П. Гаскала і Л. Зінченко, бухгалтером - Кондратенко. Банк здійснював операції, які були притаманні кредитним установам такого типу.

Керівництво міських громадських банків, які були в той час на Сумщині, брало участь в усіх загальноросійських акціях, що стосувалися їх діяльності. Так, на початку 1899 р. Міський громадський банк в Ростові-на-Дону виступив з ініціативою провести в Харкові або Воронежі з'їзд представників банків для обговорення і з'ясування деяких питань, що виникають при реалізації "Положення" про громадські банки 1883 року. Щоб мати дозвіл уряду для проведення такого з'їзду, потрібна була підтримка цієї ініціативи з боку міських Дум, при яких ці банки існували. В зв'язку з цим Сумська міська Дума на засіданні 29 січня 1899 р. розробила звернення до уряду. 27 липня того ж року харківський губернатор повідомив сумського міського голову В. Золотарьова, що міністр фінансів за погодженням з міністром внутрішніх справ не бачить причин для того, щоб не дозволити проведення з'їзду представників міських громадських банків. Але для остаточного вирішення урядом цього питання необхідно, щоб міські Думи розробили детальну програму роботи з'їзду і визначили час і місце його проведення. Одночасно Особлива кредитна канцелярія Міністерства фінансів розробила проект нового "Положення" про громадські банки і розіслала його на місця для обговорення. 30 липня В. Золотарьов повідомив про це правління Сумського міського громадського банку. Правління в свою чергу розробило проект програми роботи з'їзду і передало його на розгляд Думи.

Обговорення програми відбулося на засіданні Думи 29 грудня 1899 р. В. Золотарьов, посилаючись на те, що проект програми був розданий членам Думи завчасно і вони мали можливість детально з ним ознайомитися, запропонував прийняти його без обговорення. Але деякі гласні Думи з цим не погодилися, оскільки, на їх думку, не всі запропоновані банком питання слід передавати на розгляд з'їзду. Так, М. Єфремов радив виключити з проекту питання про купівлю і продаж процентних паперів, акцій, паїв та інших процентних паперів, які не гарантовані урядом, і про право Думи визначати пенсії службовцям банку. В. Бирченко пропонував зняти пункт, який відміняв правило, за яким процент по операціях банку Правління встановлює лише при погодженні з

міською Думою. В обговоренні взяли участь гласні М. Іванов, М. Де-Коннор, В. Краснянський, О. Овчинніков, М. Федоровський, Г. Прядник. Нарешті Дума ухвалила:

1. Проект програми роботи з'їзду, запропонований правлінням Сумського міського громадського банку, затвердити.
2. Місцем проведення з'їзду пропонувати Петербург.
3. З'їзд провести в лютому 1900 р.

Перший Всеросійський з'їзд представників міських громадських банків відбувся влітку 1900 р. в Харкові. Він розглянув питання про внутрішню організацію банків, їх операції і затвердив нове Положення про громадські банки. В роботі з'їзду взяв участь директор Сумського банку М.Скубенко. 7 липня 1900 р. він подав міській Думі звіт про роботу з'їзду.

На початку ХХ ст. діяльність міських громадських банків почала відчутно обмежувати комерційні банки і товариства взаємного кредиту. У зв'язку з цим серед банкірів виникла ідея зібрати черговий з'їзд представників міських банків і заснувати Центральний банк, який став би об'єднуючим і координуючим центром в системі міських громадських банків. До Міністерства фінансів почали поступати численні прохання дозволити проведення такого з'їзду.

Перш ніж прийняти постанову, уряд вирішив вивчити громадську думку з цього приводу на місцях. В березні 1912 р. Особлива кредитна канцелярія звернулася до міських Дум з проханням відповісти на такі питання:

1. Чи потрібний для міських громадських банків Центральний банк?
2. Якщо потрібний, то яким він має бути: акціонерним чи на взаємних засадах?
3. Де він повинен знаходитися?

7 травня 1912 р. на засіданні Сумської міської Думи було розглянуте це питання і прийняте рішення:

- а) Центральний банк як об'єднуючий орган для міських громадських банків дуже необхідний;
- б) треба, щоб він будувався на взаємних засадах;
- в) банк повинен знаходитися в Москві;
- г) для вирішення цих питань скликати Всеросійський з'їзд представників міських громадських банків.

Центральний банк був створений напередодні першої світової війни в Москві. При цьому міські громадські банки були реорганізовані у відділення. В 1915 р. в Сумському відділенні працювало 20 службовців, а очолював його один із працівників колишнього Міського громадського банку О. П. Росторгуєв.

Крім міських громадських банків, на Сумщині створювалися інші банківські установи. Так, у 1885 р. Сумське повітове земство заснувало «Олександрівський селянський сільськогосподарський банк». Його статутний фонд на день відкриття становив 50 тис. крб. Всі кошти дав І. Г. Харитоненко. Він же дав назву банку і визначив його основне завдання - допомагати селянам. Банк приймав вклади і видавав позики селянам. Про його успішну діяльність свідчать фінансові звіти.

У 1895 р. почали створювати банк в Путивлі. На повітових земських зборах обрали комісію, до якої увійшли М. М. Чернов (голова), М. Масалітін, І. М. Черепов і К. М. Яцин. Комісії доручили підготувати проект статуту банку, який був затверджений повітовим земськими зборами у 1896 р.

В статуті було записано, що банк створюється і працює під егідою повітової земської управи. Його завданням було сприяти місцевому сільському господарству і промисловості через надання виробникам дешевого кредиту. Тому банк називався "Сільськогосподарський і промисловий банк Путивльського повітового земства". До його статутного фонду увійшли кошти земства в сумі 30 тис. крб.

Банк здійснював всі основні фінансові операції: приймав вклади, видавав позики, здійснював перекази грошей, облік векселів, процентних паперів і купонів, купував і продавав товари, сільськогосподарські знаряддя і машини. Кредити надавали лише особам, які постійно працювали в сільському господарстві або в промисловості і проживали на території Путивльського повіту не менше трьох років.

Вищезазначені банки становили основу банківської мережі Сумщини Але крім них, тут діяли відділення Державного банку. У 1883 р. таке відділення відкрилося в Ромнах. При формуванні його штату з Полтавського відділення Держбанку до Ромен були переведені рахівник Л.Таратун і старший помічник контролера І. Нагнибіда. На початку ХХ ст. в штаті відділення було 15 чол., серед них: працівники управління - 2, контролер - 1, бухгалтери - 6, касири - 4, секретарі - 2. Протягом наступних 10 років штат збільшився до 18 чол. Бухгалтерів стало 10, 1 працівник канцелярії був скорочений. У 1908 р. при відділенні була створена інспекція дрібного кредиту. Інспекторами тут працювали Г. Ганевич і К.Абу-Адаль. Директором Роменського відділення Держбанку в 1898-1913 рр. був Е. П. Порчинський.

Для підвищення ефективності кредитування при місцевих відділеннях Державного банку створювалися так звані "Учетно-ссудныекомитеты". Вони обговорювали і остаточно назначали вартість товару під який видавалася позика. До цих комітетів обиралися поважні і шановані громадяни міста, які відповідали за той чи інший вид кредиту. Затверджував склад комітету міністр фінансів. У 1903 р. до такого комітету при Роменському відділенні було обрано дійсного статського радника, голову правління товариства взаємного кредиту Роменського повітового земства Г. Навроцького, який відповідав за сільськогосподарський кредит, почесного громадянина Ромен, землевласника: В. Ленгника і купців 2-ї гільдії М. Зінченка і М. Вітухновського, які відповідали за торгово-промисловий кредит. У 1905 р. було обрано новий склад комітету. За сільськогосподарський кредит в ньому відповідав купець І.Бондаренко. З 1873 р. він торгував рибою і бакалійним товаром. За торгово-промисловий кредит

відповідали купці П. Соков (з 1886 р. торгував борошном), Г. Зінченко (з 1879 р. торгував мануфактурою) і І. Фрідберг (з 1879 р. торгував спиртом).

У 1897 р. відділення Держбанку було відкрите в Сумах. На жаль даних про його керівників, працівників, клієнтуру в початковий період діяльності не виявлено. Є відомості лише за 1910 р. Керував відділенням тоді П. С. Токарський, контролером був колезький радник СІ. Алексеєв, касиром - колезький радник К. І. Линтварьов, бухгалтером - колезький асесор В. П. Альбицький, помічником контролера - Ф. В. Горський, помічником касира І розряду - О. А. Гирич ІІ розряду - Г. Д. Федоровський. У відділенні було 4 рахівники А. А. Аулих, В. О. Павлов, Г. І. Палей, Ф. П. Трегубов, 5 канцелярських службовців - В. Г. Бондаренко, А. М. Реп'яшенко, В. Ф. Диченко С А. Митько, О. П. Лазаренко.⁴⁹ Інспекторами дрібного кредиту працювали М. Удовиченко, В. Посталенко, Н. Ярошевич, І. Подольський; Г. Нагурушевич.

У 1916 р. посаду управляючого зайняв П. М. Патрик. Можливо, ці був перший керівник Сумського відділення Держбанку. Контролером працював В. Я. Балакій, бухгалтером - С М. Муратов, касиром К. І. Линтварьов. В той час у Сумському відділенні Держбанку нараховувалося 39 службовців.

Діяльність Сумського відділення за характером операцій не відрізнялася від Роменського. Воно приймало вклади, видавало позики, обліковувало векселі, розповсюджувало цінні напери, забезпечувало тиражними таблицями інші кредитні установи, зокрема відділення Об'єднаного і Азовсько-Донського комерційна банків, Сумський міський громадський банк, Олександрівський банк та інші.

Революція 1905-1907 рр. не тільки негативно вплинула на комерційну діяльність банків, а й створила ряд інших проблем. Зокрема, багато банківських установ в цей час були пограбовані, в тому числі більшовицькими та есерівськими "експропріаціями", дуже часто підроблювалися фінансові документи та ін. Тому постало питання безпеки банків. 4 січня 1906 р.

тимчасовий генерал-губернатор Ходорович наказав передати в розпорядження Сумського відділення Держбанку-воєнізовану охорону.

30 червня 1910 р. з дозволу губернатора в Сумах проводився збір пожертвувань на користь Товариства піклування про бідних. Біля каси відділення була встановлена скринька з замком і печаткою, куди відвідувачі опускали пожертвування.

На території Сумщини мали свої відділення і відомі в той час комерційні банки. Так, у 1907 р. в Ромнах було відкрите відділення одного з перших в Росії і найбільших комерційних банків - Азовсько-Донського. Під час його створення правління перевело із своєї Харківської контори до Роменського відділення Держбанку 50 тис. крб. і висловило побажання, щоб його відділенню в Ромнах було надано кредит по спеціальному поточному рахунку в сумі 100 тис. крб., з яких 50 тис. - під векселі і 50 тис. - під процентні папери. Управляючим відділення був В.Штулькерц. Відділення Азовсько-Донського комерційного банку відкрилося також і в Сумах. У 1910 р. в ньому працювало 17 службовців.

Об'єднаний комерційний банк мав відділення в Сумах і Охтирці. У 1916 р. в Сумському відділенні нараховувалося 20 службовців, а управляючим був П. О. Розторгуєв. В Білопідлі, Глухові, Лебедині були відкриті комісіонерства, які виконували посередницькі функції при фінансових операціях, переводили гроші з рахунку на рахунок та ін.

Після створення Московського промислового банку (1912 р.) в Сумах відкрилося його відділення.

Висновки

Дані проведеного дослідження свідчать про те, що:

- в кінці XIX - на початку XX ст. на Сумщині існувала розгалужена мережа банківських установ;
- банки виконували широкий спектр різноманітних фінансових операцій;
- ці установи навчали громадян ощадливості і раціональному господарюванню;
- стан і розвиток банківської системи є показником рівня зрілості кредитно – фінансових та грошових відносин кожної держави.

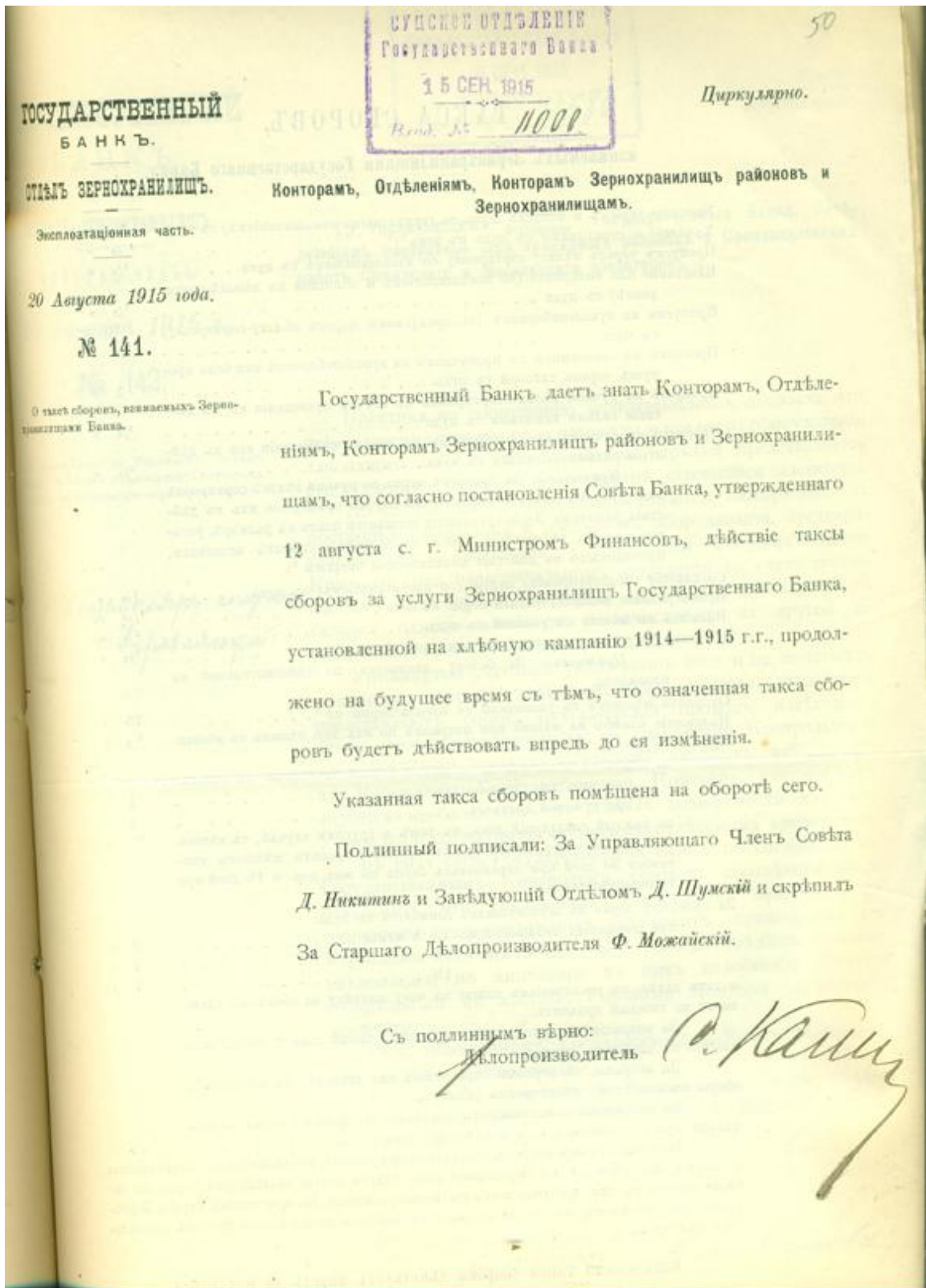
Використана література

1. Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Історія господарства: Україна і світ. – К.1995
2. Большая Энциклопедия. Словарь общедоступных сведений по всем отраслям знаний. Под ред. С.Н. Южакова и проф. П.Н. Милюкова. – СПб 1900
3. Хромов П.А. Указ. Праця
4. Історія народного господарства Української РСР

Закончивъ четвертый мѣсяць своего существованія, Дамскій Кружокъ при Комитетѣ Государственнаго Банка представляетъ отчетъ о своей дѣятельности за истекшій Декабрь мѣсяць. Изъ него видно, что за этотъ періодъ въ складъ Кружка поступило 20,109 и отправлено на передовыя позиціи и въ лазареты 18,328 предметовъ бѣлья и теплыхъ вещей, а всего съ начала дѣятельности Кружка поступило 43,958 и отправлено 39,777 предметовъ бѣлья и теплыхъ вещей. Кромѣ того отправлено 7,390 штукъ наполненныхъ подарками кисетовъ и около 200 пудовъ различныхъ припасовъ. Въ графѣ поступившихъ въ складъ вещей обращаетъ на себя вниманіе значительная цифра (9,940) пожертвованныхъ теплыхъ вещей, каковыя поступили преимущественно изъ провинціальныхъ учрежденій Банка, отъ мѣстныхъ Дамскихъ Кружковъ, а также и постороннихъ жертвователей.

Отправка вещей на передовыя позиціи западнаго фронта была произведена черезъ посредство Директора Государственнаго Банка Е. Н. Сланскаго и Протоіеря Н. И. Близнацкаго, а также путемъ выдачи вещей представителямъ воинскихъ частей, явившихся въ складъ. Въ Кавказскую Армію вещи были отправлены при посредствѣ фрейлины М. А. Ермоловой.

Особо отъ Дамскаго Кружка при Государственномъ Банкѣ въ истекшемъ Декабрѣ мѣсяцѣ было изготовлено и отослано въ армію подьотдѣломъ Кружка, при Отдѣлѣ Зернохранилищъ, 1,562 предмета бѣлья и теплыхъ вещей, 142 наполненныхъ кисета и около 4 пудовъ разныхъ припасовъ. Имъ же за этотъ періодъ было изготовлено для Дамскаго Кружка при Государственномъ Банкѣ 778 предметовъ теплаго бѣлья и пожертвовано 100 паръ шерстяныхъ чулокъ и 120 паръ перчатокъ.

ТАКСА СБОРОВЪ,

взимаемыхъ Зернохранилищами Государственнаго Банка.

Ввозимые (пріемъ и отпускъ зерна съ двукратнымъ взвѣшиваніемъ) съ пуда	$\frac{3}{4}$ коп.
Храненіе и страхованіе съ пуда въ день ¹⁾	$\frac{1}{100}$ »
Пропускъ черезъ вѣялку-сортировку со взвѣшиваніемъ съ пуда	$\frac{1}{4}$ »
Шастанье или полировка (со взвѣшиваніемъ и очисткой на вѣялкѣ-сортировкѣ) съ пуда	$\frac{1}{2}$ »
Пропускъ на куколеотборникѣ (съ пропускомъ черезъ вѣялку-сортировку) съ пуда	$\frac{3}{4}$ »
Пропускъ на овсюжникѣ съ пропускомъ на куколеотборникѣ или безъ пропуска черезъ таковой съ пуда	1 »
Пропускъ на ручной вѣялкѣ-сортировкѣ въ случаѣ приведенія ея въ дѣйствіе силами клиентовъ съ пуда	$\frac{1}{4}$ »
Пропускъ на ручной куколеотборникѣ въ случаѣ приведенія его въ дѣйствіе силами клиентовъ съ пуда	$\frac{3}{4}$ »
<i>Примчаніе.</i> За пропускъ зерна на ручной вѣялкѣ-сортировкѣ или ручной куколеотборникѣ въ случаѣ приведенія ихъ въ дѣйствіе рабочими Зернохранилищъ взимается плата въ размѣрѣ, установленномъ за очистку зерна на соответствующихъ машинахъ, приводимыхъ въ дѣйствіе механической энергіей ²⁾ .	
Соединеніе (подсортировка) партій (со взвѣшиваніемъ) съ пуда	$\frac{1}{4}$ »
Пробѣтриваніе необезличеннаго зерна съ пуда	$\frac{1}{100}$ »
Насыпка въ мѣшки съ увязкой съ пуда	$\frac{1}{4}$ »
Насыпка въ мѣшки или куди съ зашивкой съ пуда	$\frac{1}{2}$ »
<i>Примчаніе.</i> За бечеву взимается по дѣйствительной ея стоимости.	
Отправка мѣшковъ съ унаковкой съ вагона зерна по	75 »
Наложеніе пломбъ на мѣшки при отправкѣ по жел. дор. сѣмятъ съ мѣшка	$\frac{1}{2}$ »
Прокать мѣшковъ:	
за первые 7 дней, считая неполные 7 дней за полные, съ мѣшка:	
при жел. дор. перевозкахъ	1 »
при гужевоѣ доставкѣ	2 »
за каждый слѣдующій день, въ томъ и другомъ случаѣ, съ мѣшка	$\frac{1}{4}$ »
<i>Примчаніе.</i> Предѣльнымъ срокомъ проката мѣшковъ считается 30 дней при перевозкахъ зерна по жел. дор. и 15 дней при гужевоѣ доставкѣ.	
За просушку зерна на зерносушилкѣ взимается съ пуда:	
при пониженіи влажности на 2% и менѣе	2 »
" " " " " 3%	3 »
" " " " " 4%	4 »
и такъ далѣе, съ увеличеніемъ платы на одну копейку за пониженіе влажности на каждый процентъ.	
За операціи съ масличными сѣменами, кромѣ льна ³⁾ , сборы взимаются въ двойномъ размѣрѣ.	
За операціи съ зерномъ, принятымъ для храненія въ мѣшках ⁴⁾ , сборы взимаются въ полторномъ размѣрѣ.	
За исполненіе коммисіонныхъ порученій по продажѣ зерна съ издѣльца зерна взимается съ вырученной суммы $\frac{3}{4}$ %	
Настоящая такса сборовъ дѣйствуетъ при условіи, что складочныя смѣшательства на зерно, поступившее въ Зернохранилище, будутъ вланы владѣльцами зерна въ теченіе мѣсяца со дня прибытія зерна въ Зернохранилище. Въ противномъ случаѣ Зернохранилища взимають сборы за операціи съ зерномъ въ двойномъ противъ нормальнаго размѣрѣ.	

Означенная такса сборовъ дѣйствуетъ впродъ до измѣненія.

¹⁾ За храненіе и страхованіе плата взимается по мѣсяцъ, вѣкъ за 15 дней.
²⁾ А именно: за пропускъ черезъ сепараторъ (вѣялку-сортировку) съ пуда $\frac{1}{4}$ коп.
 за пропускъ черезъ сортировочную машину съ пуда $\frac{3}{4}$ коп.

Въ Сумское Отдѣленіе Государственнаго Банка

Отъ Града Алексея Александровича
Калишова

Заявленіе.

Желая получить на основаніи правилъ, утвержденныхъ г. Министромъ Финансовъ 1-го іюня 1894 г.,
ссуду подъ зерновой хлѣбъ и др. земл. продукты, принадлежащія Граду Алексею
Александровичу Калишову находящіяся въ имѣніи Зрунъ и Степанъ Лебедиски-
скомъ утѣдѣ прошу Сумское Отдѣленіе Государственнаго
Банка выдать мнѣ таковую ссуду въ формѣ спец. текущ. счета на шесть мѣсяцевъ
подъ нижеподписанные предметы, а именно:

Названіе земледѣльческихъ продуктовъ	Количество (въ пудахъ)	СОРТЪ (классъ) въ четверти		Названіе земледѣльческихъ продуктовъ	Количество (въ пудахъ)	СОРТЪ (классъ) въ четверти	
		Буды	Фун.			Буды	Фун.
<u>Пшеница</u>	<u>52401</u>			<u>139 вѣрши 1916 Фунтиса 10.000, семени</u>			
<u>Ячмень</u>	<u>10894</u>			<u>дома 29000 руб. на срокъ</u>			
				<u>21 апрѣль 1916</u>			
				<u>и вѣрши Фунтиса 19000, мѣсяцъ</u>			
				<u>21 мая 1916 г.</u>			

При этомъ представляю: а) подробное описаніе помѣщеній, въ коихъ находится предложенный
мною въ залогъ хлѣбъ; б) ^{страховой полисъ} _{предарит. сѣмѣт.} общества _____, выданный мнѣ
19 г. за № _____, на срокъ _____ 19 г. и в) удостовѣреніе _____
въ оплатѣ помѣщенія, занятаго зерномъ, по _____ 19 г. При чемъ храненіе при-
нятаго Отдѣленіемъ Банка въ залогъ хлѣба, а равно и отвѣтственность за качество и цѣлость
оного въ показанномъ выше количествѣ я принимаю на себя

Представленный мною въ залогъ хлѣбъ находится въ имѣніи Зрунъ и Степанъ
Лебедискиномъ утѣдѣ
Расходы по поѣздкѣ для осмотра хлѣба принимаю на _____ счетъ
Мѣстожительство мое В. С. Журавлева Лебедискиномъ утѣдѣ
Адресуемую мнѣ корреспонденцію получаю в. л. Лебедискиномъ утѣдѣ
15 дня Августа мѣсяца 1915 года.

(Подпись) Подтверждено Градомъ Калишомъ Ф. К. Журавлевымъ

Протоколъ Учетнаго Комитета

19 года **18 АВГ. 1915**

Учетный Комитетъ Сумскаго Отдѣленія Государственнаго Банка, рассмотрѣвъ настоящ. опись и представленныя пробы, постановилъ принять къ залoгу отъ Графа Алекс. Васильевича Калитинскаго

Наименованіе залога	Количество пудовъ	Оцѣнка за 1 пудъ	Всего на сумму	Средствъ въ залогъ	Сумма разрѣшенія ссуды
<u>Тиминца</u>	<u>52401</u>	<u>1 -</u>	<u>52401 -</u>	<u>2/3</u>	<u>34900 -</u>
<u>Агмень</u>	<u>6856</u>	<u>90</u>	<u>617040</u>	<u>2/3</u>	<u>4100 -</u>
Итого			<u>5857140</u>		<u>39000 -</u>

а всего выдать въ ссуду тридцать девять тысяч рублей въ формѣ спеціальнаго текущаго счета на срокъ шесть месяцевъ

и отдать закладываем. продуктъ на хранение Графу Александру Васильевичу Калитинскому.

Управляющій

Контролеръ

Члены комитета

(Handwritten signatures)
 М. С. Сурж.
 Г. В. Митинъ
 М. В. Сертисъ

РАСЧЕТЪ

Удержано %/о изъ „...“ годовыхъ	текущаго года (за ... дн.)	р. к.
	отчисленныхъ (за ... дн.)	р. к.
Удержано гербоваго сбора	векс. бум.	р. к.
	марк.	р. к.
Сумма причитающаяся къ выдачѣ		

Кошторисутримання Сумського банку

5889
СУМСКОЙ
ГОРОДСКОЙ ОБЩЕСТВЕННЫЙ
БАНКЪ.

20 Великого МВ 39

Декабрь 18 дня 1912 г.

г. Сумы, Харьк. губ.

№ 909

В Сумскую Городскую Управу.

Управление Банка, представив при этом на утверждение Сумской ссудной раскладки Сумской Городской Общественной Банка на 1913 год, заключенную в сумме 20.602 р. 80 к., имеет честь уведомить, что ссудная раскладка по управлению делами Банка на 1913 год пре- 1.
васила ссуду утвержденную в 19.521 р. 20 к. на 1912 г. в общей сложности на 1081 руб. 60 к. 1.

Увеличение ссуды произошло по следующим статьям: нотариусам г. Сум за доставление св. 5
даний о протестах на векселя на 50 р., про-
мисловую налога по случаю увеличения основного
капитала (Приказ № 461 с.п. Книга о возм. пром. налог) на 131 р. 60 к. 1 на установленные Кошеника Бухгал-
тера 500 р. возмещение Ревизионной Комиссии за проверку отчета Банка за 1912 г., внесенное в ссуду согласно постановлений Сумской ссуды 2.

Сумма
расходов Сучского Торгового Общественного Банка
на 1913 год

Исчисление Директору	2.500	-
" Пособию Директора закл. кассы	1.800	-
" Пособию Директора	1.500	-
" Бухгалтеру	1.920	-
" Помощнику Бухгалтера	5.600	-
" Членам Учетного Комитета	800	-
" Техникой Комиссии	400	-
" Техникой Судебной	600	-
" Уборщикам	700	-
Пособию Банка по сур. и подвешки	200	-
Прочим делам	947	80
Итого по сур. и подвешки	2.000	-
Банку за аренду и содержание зданий	50	-
Касса, банк, расходы по содержанию, ремонту, оплате и др.	500	-
Канцелярские принадлежности	80	-
Прочие расходы	200	-
Публичный отчет и балансы	200	-
Банку за хранение архивов, справок и газет	40	-
Платежи за составление отчетов о представлении дел	200	-
Обязанности по отношению Банка	250	-
За пользование услугами телефонной станции	55	-
Итого по сур. и подвешки по отношению Банка	60	-
Итого	20.602	80
Директор С. П. Кузнецов		
С. П. Кузнецов		

№ 21473
СУМСКОЙ
ГОРОДСКОЙ ОБЩЕСТВЕННЫЙ
БАНКЪ.

Октябрь 1904 г.

№ 2935

29 Октября 1904
Въ Сумскую Городскую Управу

10
19

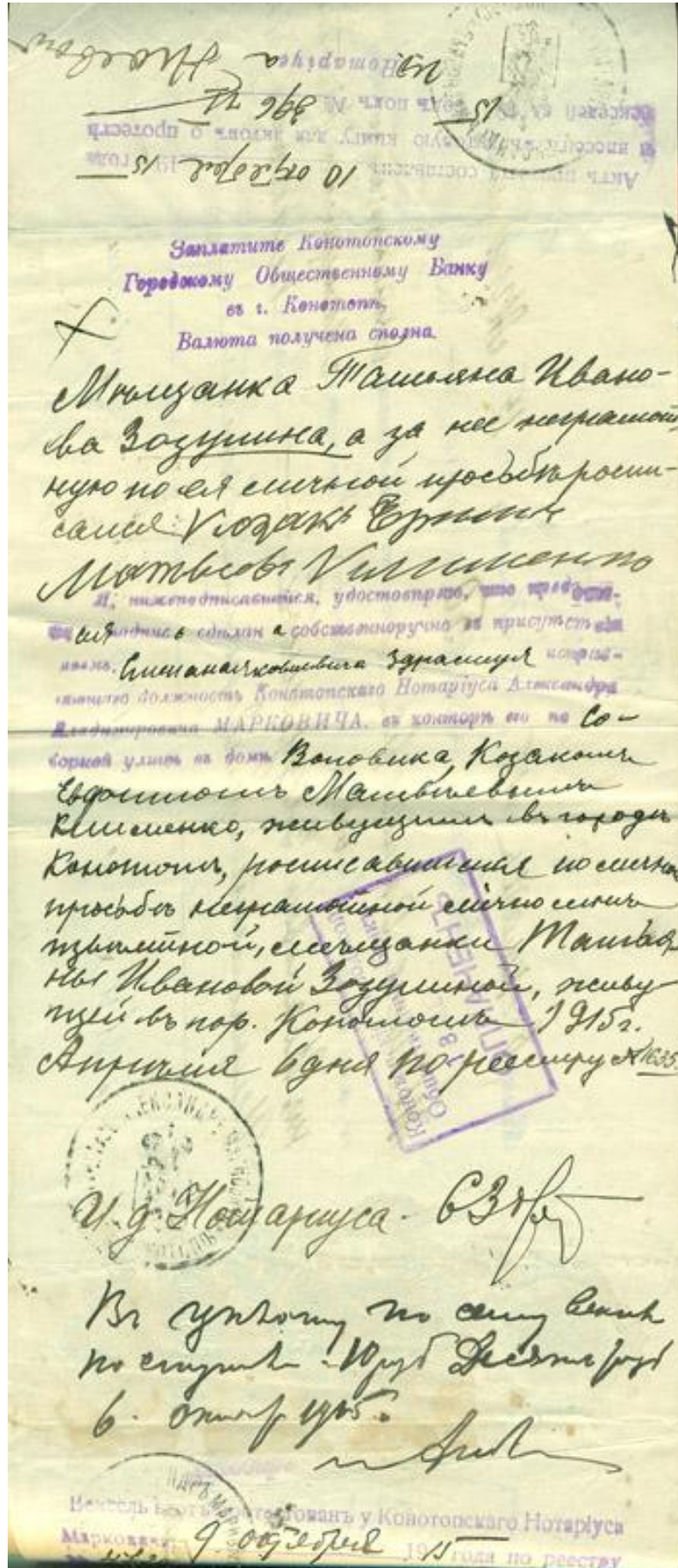
36

На отношения Городской Управы отъ
28го м. за №№ 3364 и 3365 Управление Банка
имеет честь уведомить Управу, что выписана
въ 10.000 руб., датой 2го Января 1904 г. на вы-
летъ I займа, принадлежащий Городскому Банку,
полученъ изъ Государственного Банка и зай-
манъ по талонамъ 10го Января н.г. въ сумму
9494 р. 70 к., за вычетомъ 5% Государственно
сбора и комиссiи за переводъ. Процентовъ
еще на выписанъ Банкомъ не начислено, такъ
какъ капиталъ этотъ еще не полученъ опре-
дѣленнымъ назначенiемъ и потому отнесенъ въ
оборотный фондъ Банка впредь до распо-
ряженiя Думы.

Директоръ *Савинъ*

Бухгалтеръ *Савинъ*

Вексель міщанки Зозуліної

Цена 10 коп.

40

№ 1782

Выдан в Ожигево 1915 г. Т. Кочетов 1915. Акционер в от.
 Вексель на 50 руб. — коп.

Мещеряков Алексей Алексеевич
 по адресу бывшего жительства в отделе в с. Кочетово Мещеряков Алексей Алексеевич
 из Ивановой Возушкиной — Дуб. Мещеряков
 Имущественному «Дирекции» в отделе

Михаилъ Яковлевичъ, Зозушкинъ.
 тп

1782 - по Государственной Улице в доме Володина Мещеряков Алексей Алексеевич